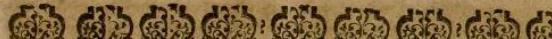

JOANNIS SUPERIORIS
IN SINGULAS LEGES QUÆ SUNT
SUB TITULO DE SERVITUTIBUS,
Commentarij succenturiati.

MATHÆO PAGO, ET CLAUDIO REGINO,
illustissimi, angustissimique Principis Vindocinorum Duci
antecessoribus primariis, Joannes Superior S.

DEDICATIONIS hujus mei causæ si scriberem, id ita facere magis videver, quia mos est ita servendi, quam quod ita necesse sit. Vobis enim die quibus non dicere non licet, & si licet, non debet: tamen Nam cetero in hac provincia, & ut alii multos, vestris auxiliis gerant omnia, & bene gerantur: merito vobis debemus omnes testimoniorum observatione ius nostra. Quamquam eam, non perinde, ut re ipsa est, ex cuiusquam scriptis perspicere potestis. Hoc mecum licet obseruare est bonum, ex eo tamen spem facio non iugum futurum, quod tamen non succedit, conor tamen in re magna excusare. Nihil est enim, aut magis, aut sanctius, quam leges: si modo nobis Deus optimus maximus ratione nihil majus dedit: sunt enim illæ que à naturali lege profectæ, & progressæ longius ab iis quærum ex prima intelligentia genera nota sunt, rationem persicunt. Earum studio cetero me ab hinc decennium distinx, perè puer, malis post annis cetero aliud per atatem non possem, tantum admiratus sum caron dignitatem, & splendorem: & ex eo id rotum consequens, ut in nullare melius operam collacuisse puruimus. Ubi caput melius informari animus, & disiudicare magis perfici: quo magis perfici in cognoscendis, & eo maiore studio incubui. Et iam audacter factus, simul atque iterum in celebri corona de jure publico respondendo indumentum posui. Tolo' primum, deinde Bardegale, ubi forensi usui initatus, postremo in hanc urbem commigro. In qua, novus homo, & adveni lumenbraui hor breves commentarios, quos vobis do, dico, & addico: non tam fideis operi, plenior enim extare sois, quam ut intelligatis, etiam in his extremis Gallie oris, illustrissimo, Augustissimoque Principi Vindocinorum Duci pare provincialis, qui tamen non possunt plurimum, velut tamen plurimum Republica prodeße. Valete. Lectora Non-Maj.

P. GARROS

P. GARROS.

I. SUPERIORI, s.

VIDE Superior, amice optime, quanta sit inter nos sympathy & confusio. Nemo tua dannata paret, quin de meo iudicio detrahatur: nemo tibi quicquam tribuit, cuius pars in me non aliquanta reduntur. Aliunt te in literis bene à pueritia institutum. Tute scis nos prope æquales iisdem studiis, ab iisdem præceptoribus, sub eodem testo imbutos fuisti: cum tamen ab inicio amulus mihi es, paulo vero poster & nomine & te ipsa superior. Aliunt te nobilem causarum patronum. Id negare nemo tunc paret quod omnes vident, at ego longe antea id prospexeram & prædixeram. Aliunt te magna omnium commendatione dignum. Ego in te laudando nunquam diminutus fui. Aliunt te ornamentum esse civitatis nostræ. Bene quidem, nam & hoc respublie. si loqui posset, clara voce proflueat, & mihi gratias agat, quod tibi ut civis noster esses, autor, & princeps extixi. Hec cum ita sit, quid mihi gratius accedere potuit, quān̄ quod ad ingentes laudes tuas hunc de servitutibus tractatum tanquam magnum aliquem cumulum adscitxi? Nam, vere dicam, multis audi causa bene pertinare: at bene jus interpretari haec egregia laus est neque tibi cum multis communis. Unum est, cuius Lectorem admonitum velim, ne id faciat quod plenique libitorum hellunes, qui novos libros atripiunt, legunt, abiciunt: seque sati videlicet purant, quod modo per transennam aspergunt. Ejusmodi homines liber huc tuis in quo adiutorium & expremum genus scribendi es sequutus, sine fratre dimittit. Nisi forte tales sint, ut eis vel natura indulserit, vel excellens doctrina, usque diuturne præcepti istam percipiendi celeritatem. At qui bene cetera legent, mellem fructuofissimam collegerit. Vale Lectore.

SUMMARIUM.

- 1 Quæ cura fuerit majorum circa prædia urbaña, tunc etiam rustica.
- 2 Servitutem nomine que racie sentire sunt venditum fundum, ob evictiōnenem fundum non teneri.
- 3 Altera quam hactenus explicata l. quod ad servitutis Digessis de evictiōne.
- 4 Quo sensu responsum sit, serv. nec in bona, nec extra bona esse.
- 5 Quando excipendum sit Pauli responsum in l.1, Digessis de servitutis lega.
- 6 A Bartolo scripta servitutis definitio, asserta à neoteriorum calumnias.
- 7 Si quis ex prediis suis præstare aliquot arundinis militia possit, & quicunque sunt ei facultati similia, qualia sint.
- 8 Tres, trium capitula interpretationes l. fin. ff. quor. bon. l. 1. S. permittitur,

ooo ff.

*ff. & aqua quor. & esti. & l. Metas. qui-
dam liberis, ff. de alim. & cib. l. y. 10.*

PROOEMIUM.

Marcus Terentius Varo, in libris quos de agricultura scripsit, desiderat scriptores nonnullos, qui instituto de agricultura tractatu, de lapicidinis, hyscillis, arenariis, copiose scriberent: illa enim tametsi in finu sit, nihil tamen magis agricultura partes esse: atque nominatio Marcus Catonem norat, qui & ipse de agricultura scripturus, tradidit quemadmodum placentiam facere oporteat, quo pacto libum, qua ratione pernas salite, quae ad agriculturam non pertinent: cum de ea tractanti nihil sit aliud propositum, quamvis sit in quoquo argo ferenda & facienda. Multo justius nos de multis nostris etatis scriptoribus queremur, de quibus illud vere dicatur.

*Incepit gravibus plerunque & mag-
na profectis.*

*Purpurea late qui splendeat, unus
& alter,*

*Affusus pannus: cum lucus, & ara
Diana,*

*Et propanitis apud per amanos am-
bitus agros,*

*Au flumen Rhenum, aut pluvius de-
scribitur arcus.*

Se nunc non erat hic locus.

Ingressi enim sermonem de hac, aut illa re, tam via congruerunt, adstruunt, & milcent: ut videantur cum Georgia illo audacissimo sophista, de rebus simul omnibus dicentur. Insigniter vero peccatum ad eum modum a neotericis in hoc de servitutibus tractatu, cuius salebras, & asperitates, quæ multæ & magnæ sunt, cum insisterent explanare: ita rem de re deducunt, ut sape neficias quid precipue queriatur: nunc verborum significaciones anxie

examinantes, nunc alios etiam tractatus juris arrepta, vel ex una vocula occasione incondite affluent, nunc mensurarum, rationes ex vetere quodam scriptore transcurrentes quia de exemplari, & hujusmodi parvogis multis, credo ne parum scilicet videantur, eorum me *vatagian* inscratur, quamvis ut illis videtur populararem & plausibilem: nemo spero dicer affectasse, tam erit hic nos tructatus *ato scetios*, & sine apparatu illo.

Magnum studium & diligentiam adhibueant veteres, * ad urbanorum praediorum constitutionem, struendum, & statum disponendum, & ad urbium decorandum aspectum. Hinc illa, si quis murum ad alienum praedium edificet, pede derelinquet si domum, duos pedes, si se pulchritudine condere, aut serobrem fodere velit, quantum profunditatis habuerit tantum spatiū relinquit: at vero oleam aut ficum, ab alieno, ad novem pedes plantaro, l. f. fin. reg. ff. Statum ac formam antiquorum adficiorum custodiri debet, l. qui lumini de serv. vrb. ff. & adficare non licet, nisi intermisso legitimo spatio a vicina insula, l. Imper. ed. Ut demolitus domum negotiandi caula, quo plus sibi acquiratur, quia sic deformiter civitas ruinit, quique sic emit, singuli premium quo domus distracta est præstent, l. fin. de dam. infest. ff. in publico si quis adficiaverit, ne cogatur collere: sed pro solo pendulū vestigial. l. s. si quis nemine, ne quid in loco publ. ff. Atque hujusmodi quorum exempla multa habemus in constitutione, quæ est ex libro Papinia, de offic. editum, sub titulo de via pub. & iuri pub. refici. ff. Nec minore cura caverunt circa rusticā: nam ad eorum cultū excitantes quemque, virum bonum cum laudabant, ita laudabant

bant, bonum agricolam, bonumque colonum. Et quo magis bene quique coleret prodicium est, in dividuandis agis hinc tantum cuique suisse assignata agri jugera, neque cuiquam maiorem modum attributum. Elaborandum est ergo nobis in utrisque cō diligenterius, pretij enim, & adiunctum, & fundorum bona pars, sunt praedium jura, quæ serv. appellatur: adeo ut qui liberum praedium vendidet, id optimum maximūque esse vendidisse dicatur, l. qui ut opima. de rer. & verb. sign. ff. decederet enim multum de pretio imposita servitute, & fundorum jus longè deterius fieri.

2 Quod * contrarium ei non est, quod de servitute quæ tacite secuta est venditum fundum responsum est, ejus nomine ob evictiōnem venditorum teneri non posse, l. quod ad servitutes, de evict. ff. non enim id eo dictum est, quasi non ministrare jus fundi imposta servitute, aut absētē empori nihil intelligatur evicta servitute, cum sic respōsum, quories de servitute agitur, viētū tanum præstare debere, quanto minoris emiserit empor, si scivisſerit servitutem impositam, l. quories de aīl. ff. Neque sic accipiendū est, ut non derit quidem de evictiōne actio, sed ex empo quanto minoris: quod plenarie existimaverunt, quemadmodum cum sic recipit venditor qui fecerit servitutem debet, tenebra actus, quib. sunt ut ita sit, evictiōnis quidem nomine se liberat, sed quia decipit empor, empi judicio tenetur, l. qui libertarius, & sed est quis, de evict. ff. illa enim verba, *Nec enim evictiōnis no-
mine queriā in eo pro tenebi, quod ratiō faleat accedere.* Non modo dene-
gant empori actionem de evictiōne, sed & exemplo quanto minoris & redi-
hibitoriam, & si qua alia ei succurri-

solet, in quo concurbari non debemus cum videatur iniquum non succurri empori, qui fisciviles servitutem im-
positam, aut non emiserit, aut certe minoris emiserit, illa enim verba.

*Si tacitē secuta sunt, ita * sunt acci-
pienda, ut ea servitus quæ vendicata-
tur ab alio, nec constituta, nec præstita
à venditore unquam fuerit, sed debita
ignorante eo. Quod si tam quoque
cum ignoravi empor servitutem de-
beri, & merito liberum creditid, quem
longo tempore liberum possedit nihili-
ominus post venditionem vendicata
servitute actionem ex empo quanto
minoris, aut aliam adversus eum reēce-
di putes, cum non nisi empo actio
debet etiam si scivit venditor servitutem
deberi, & in ea celanda improba
more versatus est, l. in fin. de action.
empt. ff. an non injurium erit adversus
ignorantem venditorem eam actionem
dari, quæ adversus venditorem dari so-
let qui callide fallere voluit, arque per
fraudem, & imposturā decipere em-
potem, ut sit & bona fidei venditoris,
& dolosus eadem cōditio, exequitati igi-
tū erit magis consentaneum, ut in ea
specie evicta servitute nulla detur adver-
sus venditorem actio, satisque sit,
dum non uti optimus maximusque
fundus venierit, si qualis si fundus,
talis præstetur à bona fidei venditore,
l. cum venderes, de contrab. ven. ff. Illud
vero quod responsum vulgo traditur,
jura praediorum nec in bonis, nec ex-
tra bona esse, l. i. de usu. leg. ff. quam
interpretationem recipiat videamus.*

Ait Jurisconsultus, *Nec usus, nec
ususfruct. itineri, alii via, aqueve-
niens, legari potest, quia servit. serv. esse
non potest nec erit usile legandum ex Se-
natusconsulto qui caveatur, ut omnima-
que in bonis sine usufruct. legari possit.
quia id, neq; ex bonis, nec extra bona sit.*

Quid 2 nonne, & ad vendicandas servitudes, & ad tuendam libertatem actiones prodite sunt confessoria, & negotioria: confessoria, ei qui sibi servitutem competere contendit: negotioria, omnino qui negat: & tam in bonis nostris intelligentius habere: cum possidentes exceptionem, aut auerentes ad recuperandam eam actionem habemus, *l. rem in bonis de acquir. rer. dom. ff.* An non via, itineris, actus, aqueductus, vignoris conventio recepera est, *leg. sed an via, de pug. ff.* Cum creditor jus hypothecae per sequenti probandum sit: cum conveniebat, rem in bonis debitoris fuisse, *l. & que rondu. §. quod dicitur edem.* Num & actione Paulina revocantur servitudes per fraudem non utendo amissas, vel *ei. l. in fraudem que in fraud. cred. ff.* tametsi id dictum ad eos tantum pertineat, qui patrimonium suum malo consilio diminuerunt, *l. qui autem que in fraud. cred. ff.* An non iura praedium a fundo separata, nec mensura, nec temporibus divisa in arbitrium familiis hercuscindente veniunt, *l. arbor. §. fin. commun. dividit* quam nos suo loco interpretabimus? An non denique ea iura recte quisque appellat, *l. ex mea de serv. ruf. ff.*

⁴ Non * infectabor hoc loco judicium cuiusquam, neque cuiusquam nomen traducam, sed quilibet autem dic sic omnibus equa potestas, inter ceteros minus aberravit, qui non esse servitudes extra bona nostra creditur, quia eum qui servitutem non constituta, uti velit, iure prohibeamus: non esse autem in bonis, quia servitus cum sit habens, & fundi qualitas quedam, nulla sit pars bonorum nostrorum. Ego nulquam legi responsum, servitudes neque in bonis, nec extra bona esse: Id enim quod neque in bonis, nec

extra bona esse tradidit Paulus *leg. 1. de usu, & usufruct. leg.* procul dubio ad constitutas servitudes non referuntur: non enim de eo dictum est, qui debitas sibi servitutis usum, vel usufructum legaliter, legitatum enim tale fieri inviliter, si enim per praedium tuum aquam ducere possim, ex ea aqua haustum alij cedere non possum, nisi id mihi per te licet, *l. cum esset. pp. plur. de servit. rufic. ff. leg. in concep. de aqua plu. arcen.* Portò nec servitius ullus usufructus intelligi potest, cum vix sit, ut servitius frumentus ullus ultimari possit, nisi si quis commodum in fructibus numeret, quod quis habentis est, si uti servitute non prohibeat, *l. videamus. §. fin. de usu. ff. & in tractatu servitutum id fructuum nomine computetur,* quod inter se agentis servitutem non prohiberi, *l. loci corpus. §. in confessoriā si serv. vend. ff.* quemadmodum etiam in petitionem hereditatis servitudes non veniunt, quia nihil est quod ex nomine possit restituī, *l. & non tantum §. fin. de petis. hered. ff.*

Verum * illud Pauli responsum de eo intelligi debet, qui cum habet fundum liberum, legato vicini fundo domino ufo iuris, via, vel actus, fundi sui jus minorem volunt impoſita servitute: eam enim servitum cuius usum relinqueret, nec in bonis suis esſe, nec extra bona, quia res sua nemini servit, *l. in commun. de ser. urban. ff.* Atque ideo responsum est, cum qui plenam proprietatem habet, jus utendi, quod separatum sit non habere, *leg. uti frui si usufruct. perat. ff.* Sic multa alia dicuntur nec in bonis, nec extra bona esse, sed medio quadam genere, ex bonis esse: qui enim tibi commodatum, aut depositar apud te rem rapuit, quanquam hujusmodi

modi non sint in bonis, nec extra bona, qui tamen ex bonis sunt, ut interficit tua eas res non auferri, competit tibi ad eas recuperandas, vi bonorum raporum actio, *§. f. in hac actione de vi bonar. rapt. In sit.* Sunt ergo in bonis servitudes, cum sint in bonis non solidū qua domini nostri sunt, sed quæ à nobis bona fide possidentur, & si quid est in actionibus, & persecutio[n]ibus, *leg. bonorum appellatio de ver. & rer. signific. ff.* Sed a prædiorum jura, quæ, & qualia sint explicemus. Magna oritur hic turba inter interpres, prodigiosi in vicinis, nescios, per ambitionem dissidentes, dum hic servitutem appellat onus prædio debitorum, ille accidentalem habitudinem prædi, alijs, habitum prædi, alias jus prædio inhærens, res novas semper molientes nimium accurato, vel potius moro nimium, & curioso ingenio: mihi posuisse definitionem Bartoli sufficeret, & eam liberasse ab impertigine recenti: nam quo alio nomine Aristarchoum istorum animadversiones appellebant?

Sic * igitur Bartolus, Servitus est jus quoddam prædio inhærens, ipsius utilitatem respiciens, & alterius prædi jus seu libertatem diminuens, quæ ille multa illustrat juris civilis locis, quos hic recognoscere, & trascibere quod alij solent, quid aliud esset, quam Penelopes telam retexere? Venio ad integratos, contentiosos, & consumeliosos istos Neotericos, qui tam avidè criminantur, & reprehendunt. Hæc, inquit, Bartol, definitio facile everti potest: nam si lex agto dicta non sit, agri natura servanda est, ut semper inferior superior serviat, *l. 1. §. final. de aqua plu. arcen. ff.* Hæc loci incommoditas prædi superioris utilitatem respicit, & inferioris utilitatem

OOO 3 imponi

imponi nulla possit, quod de locis publicis responsum est: quia tamen servi tamen nemini, servire tamen dicuntur privato cuique jure feliciter civitatis; ut intelligamus servitutis appellationem simplicem non esse, l. 2. §. hoc interdictum prohibitorum, ne quid in loco publico ff. progrediamur. Servitus, inquit Bartolus, est jus prædio inhærens. Contra vitilagines, non inhærente prædio, quia aquadūtus rametis servitus est, non semper prædiis inhæret, leg. 1. & preterea *Labe de aqua quotid.* & *ff.* *Præterea Labe de servis.* Quia idius sit habere licet, alius in alieno acquirere, qui enim in vendendo exceptit, magis videtur suo jure uti, eo quod excepterit, quām iure servitutis ab alio constitute: Et si fuit ei liberum, suum item non alienando ejus omni commodeat uti, & frui, non ei fieri injuria, si quod in ea te vendenda excepterit, per occasionem iuri ei negaretur. Ratio enim iuris, nemini qui fibi diligenter cavet obesse debet, l. *debtior ff. de separatis.* l. 1. de *tefam manuiss. Cod.* Et cum magis videtur jus quod exceptum est, non translatur in emporem, quām constitutum ab emporie: & hoc est quod dicit *Juri consuleus.* *Quadam enim habere possumus,* & *sic ea utilia non sint,* quasi qui excepterit, videatur hoc minus translatum, & magis ex se se, & suo iure habere, quām ab empore. Ita, licet nemini, quam sibi posse quis servitutem recipere, l. *propriam solam commun. prædior.* D. Tamen alienantes res nostras, ante traditionem, vicino servitutem excepte possumus: quasi enim rei nostrae legem dicimus, *leg. in venditione commun. prædior. Digest.* Non simulabor cum plagiatorum pertinaciam in refellendis servituum definitionibus, quas pro suis preferunt, cū à veteribus scriptoribus habeant quasi per manus traditas: sed quia mihi satis videtur affecta ab eorum calumnias Bartoli definitio, gloriantur per me licet in suis plagiis,

Promunt

mati quod natura omnibus pater, licet imponi servitus privata lege non potest: si tamen fundo quem vendentes legem dixeris, ne in eo contra alium quem retinebat, pescatio thynnaria exerceretur, quia bona fides legem servari venditionis exposcit, obligari emptorem responsum est, l. *vindictor, communia prædia ff.* Quia idius sit habere licet, alius in alieno acquirere, qui enim in vendendo exceptit, magis videtur suo jure uti, eo quod excepterit, quām iure servitutis ab alio constitute: Et si fuit ei liberum, suum item non alienando ejus omni commodeat uti, & frui, non ei fieri injuria, si quod in ea te vendenda excepterit, per occasionem iuri ei negaretur. Ratio enim iuris, nemini qui fibi diligenter cavet obesse debet, l. *debtior ff. de separatis.* l. 1. de *tefam manuiss. Cod.* Et cum magis videtur jus quod exceptum est, non translatur in emporem, quām constitutum ab emporie: & hoc est quod dicit *Juri consuleus.* *Quadam enim habere possumus,* & *sic ea utilia non sint,* quasi qui excepterit, videatur hoc minus translatum, & magis ex se se, & suo iure habere, quām ab empore. Ita, licet nemini, quam sibi posse quis servitutem recipere, l. *propriam solam commun. prædior.* D. Tamen alienantes res nostras, ante traditionem, vicino servitutem excepte possumus: quasi enim rei nostrae legem dicimus, *leg. in venditione commun. prædior. Digest.* Non simulabor cum plagiatorum pertinaciam in refellendis servituum definitionibus, quas pro suis preferunt, cū à veteribus scriptoribus habeant quasi per manus traditas: sed quia mihi satis videtur affecta ab eorum calumnias Bartoli definitio, gloriantur per me licet in suis plagiis,

7

Testator * enim *Potianis meis*

Promunt etiam hic nonnulla de usufructu, usu, habitatione, & operis servorum, de quibus aliquando, non ut illi hic pertinet, sed ex professo peculiari, separato tractatu dicemus. In eo sunt plusquam ridiculi, quid de mancipiorum quoque servitute adhuc inania quaedam, quasi ad hunc tractatum pertinencia, & de ea que à persona rei debetur, quasi non omnes res hominum gratia compарат sunt, *leg. in pecudum de usfr. ff.* Nam cum sint in hoc servitutum tractatu penes omnia ita difficultia proper nimiam subtilitatem, ut de plurimis quæ in eo traduntur quis dixerit, quod de suis libris, Metrocles, *tat. ej. oneris neriton phantasma,* quid opus est incultatis alius quæ ex re non sint, augere difficultatem rei. Illud commode tractatur, si mihi ex prædiis tuis præstari arundinis aliquot scilicet testamento iussitis, aut si lapidem cedere in tuo iure permiseris, vel uvas premere, vel area tua ad frumenta cæteraque leguminæ tritiranada uti, quia hoc servitutum instar habeant, non esse tamen sepe responsum sit. l. *Cave de annis legat. ff.* qualia tandem sint. Accursius, in l. *pecoris de servis. usfr. ff.* cui ad stipulatur Bart, ita rem omnem abfolvit, ut istiusmodi jura constituta aut legata habent prædium, servitutis sint prædij, licet ad hæredes non transmitantur: si non habenti prædium vicinum jura sine personalia. Hæc merito à recentioribus recepta non sunt, ab illis tamen sunt ex falsis causis damnata. Nos cum *Juri consuleus* dicemus, legatis aut constitutis illis juribus, servitutem constitutam non videtur nec in personam, neque in rem, l. *cave. ff. annis leg.*

fi. de seru suffici. ff. contra naturam personalium obligationum, qua fundum

non

non sequuntur, l. fin. §. final. de contrabenda emptione. & venditio. ff. sed nihil eo evincunt: Nam Jurisconsultus, in Ergo de servit. r. n. s. ff. cum ait, vindicari posse jus pecoris pascendi, spectat quod initio proximè precedentis legis dixerat, pecoris pascendi servitutem, si p. d. fructus maxime in pecore cōstat, p. t. i. magis, quam persona. Ideo nihil mirum, si addat vindicari: quia fundo, & à fundo debetur, & perpetuo debetur: quod nemo recte dicet, si persona demonstrata est: Primum, quia si demonstrata persona jus vindicandarum servituum tribuit, fatetur ei que sit in rem servientem, vindicatio enim est in rem actio, si ei in rem jus quae sit, alienam fundum suum jus illud trahit: iura enim realia in emporem transirent etiam facie, l. si aquaduct. de contrabend. empt. ff. At quod personis datur, ut non ad heredem, ita nec ad emporem, aut alium singularem rei successorem transferatur, l. & permittitur de aqua quotid. & c. ff.

Possessorum * autem pro iuribus & personalibus minime datur, d. l. si. quer. bonor. ff. nam interdictum quorum bonorum adversus haereditarios quidem debitores non datur, d. l. si. quer. bonor. ff. quin, nec nisi aduersus duo tantum genera possessorum, qui vel pro haerede, vel pro possesso posset, l. i. quorum bonor. ff. quod copiosius explicat Theophilus, in tit. de interdictis, §. sequens divisio, debitor autem haereditarius non modo nihil possidet haereditarium, pro herede, aut pro possesso sed omnino nihil haereditarium possidet quoquomodo: sed tantum haereditati debitum quorum longe diversa causa est, l. videtur, §. si actionem de usfr. ff. præterea de qua re possessorum dicimus, in ea peccitorum spe camus: sed aduersus debitores haereditarios unam persequimus debiti solutionem. Denique, nomina haereditaria incorporeala sunt, tametsi id quod debetur plerique corporale sit: Infr. de rebus corporis, & incorporis, in prime, sed interdicto quorum bonorum persequimus tantum corporum possessores: quo sensu excipi debet, l. final. quorum bonor. ff. quod & Bart. docet, in l. i. §. quod ait prætor: aut dolo, quorum ff. Et quod dicunt, pro his concessiobibus possessorum competere, ex l. in §. permittitur, de aqua quot. & c. ff.

Illiud

Illiud * non dijudicane fatis diligenter; singulare enim est eo loco, ut concessiones illas personales interdicto tueamur, quia illud interdictum de ea raneum aqua propotum est, quam princeps ducente permisit, in quo est singulare, ut illud interdictum non quemadmodum caret, causam preparare, nec ad temporiam possessionem pertinet, l. i. §. meminisse, de aqua quotid. & c. ff. Sed & proprietatis cauam, & rei perquisitionem continet, & nonnulla alia interdicta l. 2., ubi Accurs. copiose de his, interdict. ff. Superiora omnia confirmatur, ex l. Mela, §. quadam libertatis, de aliment. legat. quæ in hac questione est omnium celebratissima: in qua legatum aqua non servitutem, sed debitum persone continet. Cujus rei multa sunt ibi causa & quia alimentaria prima, deinde conjuncta scriptura aquam testator legavit: sic enim scriptum est. Quidam libertis suis alimenta, ita aquam quoque per fiduciomissum reliquerat, ut ex conjunctione legati alimentorum, intelligamus legatum aquæ conjuncta scriptura factum, persona reliqua esse: sic nummorum legatum specie nummorum non demonstrata, ceterorum legatorum contemplatione interpretatur Jurisconsultus, leg. quæ non militabat, paragraphe Lucio Tito, de hered. insit. l. si seruus plurium paragraphe fine de leg. i. deinde est regiis natura, quia inquit: Proponebat in regione Africe vel Egypti res agi, ubi aqua venalis esset, ut ex nature regionis solum emolumentum spectaretur in fiduciomodo intelligamus, hoc est, aquam reliquam esse, aut si ea prelati non posset, quanto quis sibi aquam comparaturus esset, sicut dicimus quadam esse quæ more pro-

vinciatum coëctionem admittunt, cum in aliis provinciis impune fiant, l. sociarij, §. sunt quedam de extraord. criminibus. D. de Nil. agg. non suspend. Cod. I. unica. Et quia legato illo aquæ continetur quanto quis sibi aquam comparaturus esset. Non videbatur, inquit, inutile esse fiduciomissum quasi servitutem prædiis non possessori vicine possessoris reliqua. Quia hic nulla intellegitur reliqua servitus, non quæ in rem sit, quod colligimus ex conjunctione legati alimentorum, non etiam quæ persona sit. Quia tametsi haukus aquæ, vel pecoris ad aquam appellatus est servitus persona, tamen ei qui vicinus non est, similiter relinquatur, quæ periodus conturbavit, & percussit omnium ingerit: ut aliquos non puduerit affirmare contextum illum verborum depravatum esse, & corruptè legi duabus locis. Nihil multi immutandum videatur, verum illud tantum meminisse oportere, non satis constituisse inter veteres Jurisconsultos habendane essent inter predictorum rusticorum servitutes aquæ huiusmodi, aut pecoris ad aquam appellendi jura, & similia, §. inter rusticorum, de sero. rust. pred. & urb. Insit. unde aliud est, ut servitus pecoris pascendi pædi magis, quam persona videatur ita demum si pædi fructus maxime in pecore consistat: ut videri possit spæcata magis pædi, quam persona utilitas, l. pecoris, & servitus. rust. ff. Illud erat, ut fundum quem quis solum habet vendendo, excipere posset, ut pascere sibi in eo licet, quamquam excipere quod pædi sit, non possit, sed tantum id quod persona sit, quia cum excepto iure pascendi videatur excipere quod persona, non quod pædi sit, l. si quis uas de usfr. ff. Cujus rei ea est ratio, ne cum reli-

PP quis

quis ariolem, quia tum ususivit, fundi acquisitus intelligitur acquisito jure pascendi, cum fundi servientis fructus omnis in partione conflitit, argum. l. defunctus, §. fin. de usufruct. ff. hinc illud, ut venatio in fructu non sit, nisi omnis fructus fundi ex venatione constet, l. venationem de usur. ff. Ex quibus intelligimus, leviores pecoris pascendi, & aqua haustus praedij, & persona esse, & si licet dicere aquile, sed tamen ut maximè persona sint, ei qui vicinus non sit, iniulter relinquunt, in quo genere sunt servitutes getandi, vel in tuo uvas premendi, vel area tua ad frumenta, vel alia legumina exprimenda utendi, & his similia, hucusque adumbravi, si non expressi, servitutis naturam, quantum lustratur necum locos hujus rubrice difficiles per singula capita, necessarium est.

SUMM ARIA.

- 1 Servitum cur alia personarum.
- 2 Alia rerum appellantur.
- 3 Et be dicuntur interdu non esse fundi.

MARTIANUS LI.

Servitutes, aut personarum sunt, ut usus, & usufructus; aut rerum, ut servitutes rusticorum urbanorum.

Quæ diligenter, & accurate ab interpretibus scripta sunt, eorum hic frusta expectabitur quicquam. Non enim veterum commentarios transcribere quod à multis sit, sed quod Anteignus dicebat, post illos, qui fruges optimas demefuerunt, culmos legere constitui.

Aliæ porro* sunt servitutes rerum, 2
appel-

Servitutes * ergo aut personarum sunt, quæ non modo sic appellatae sunt quod persona coharent, & una cum persona finiantur, quod ab omnibus interpretibus traditum est: quamquam illa quoque & præcipua est ratio, sed ideo quoque quod incipere siue persona non possit, ex quo fit ut servus hereditarius inutiliter usum fructum stipuletur, l. usufr. de stipulat. servor. ff. quantum in eo facta persona desideratur, l. hereditas, de acquir. rer. domin. Consultit enim in fiendo, hoc est factio aliquo ejus qui fruitor, l. i. quād dies usufr. leg. ced. ff. adeo ut fructus fructuarij non sicut antequam ab eo percipiuntur, etiam ab eo solo separari sint. In quo est fructuarij, quam bona fidei possessoris deterior conditio, l. qui cōr. §. præterea, de usuris, ff. Praterea persona appellantur, quia tantum ad eas pertinet quae in rem actiones sint proditae, l. si servit, vendit, ff. tamen sicuti sublata semel personalis obligatio amplius restituiri non posset, l. qui res §. careat, de solit. ff. ita servitutes personarum remutata in perpetuum perent: veluti adiūcio diruto, cuius usus fructus nihil debetur, adeo extinguitur usufructus, ut si illud tignum, & clementis repositum sit, nihil magis restituatur usufructus, & nec personalis obligatio, l. quid tamen, §. non tantum, & §. nam & si dominus, de usufructu. ff. quod non est in servitutibus prædiorum, sublatum enim adiūcio, ex quo sillicidium cadit, si in eadem specie, & qualitate reparatur, idem adiūcio intelligitur, l. servituci, §. si sublatum, & l. si testamento, de serv. urb. pred. ff. quæ disputabo fusus in eo contractu, quem de usufructu, usi, & habitatio ne adorno.

L. Prima.

appellata rerum serv. non modo quod ad omnem successorem transaneat, quamquam id quoque verum est, sed etiam quia has servitutes non homines debeant sed res, cui consequens est, ut licet domino servientis fundi rem derelinquere, & ita præstanta servitute liberari: quod est animadversione dignum, l. si forte, §. Labo autem, si servit, vendit &c in multis servitutibus utilitatem habet: qualis est illa quæ oneris ferēti causa impedita est, quam qui debet, cogi potest patrem reficerre ad onera vicini sustinenda, l. & si forte, §. etiam de servitute si servitutem vendit, ff. l. cum debere, de servitutibus urbanorum. Ceterum si malitie tem derelinqueret, id ei libertum est, quia servitutes rerum non homines debeant, sed res; homines autem si debent, ut maximè cedere locis, & res à se abdicare parati essent, nihil magis liberantur, l. sed cum fructuarius, de usufructu. ff. legas cum quo, de aqua pluv. arcend. ff. Sunt ergo hæ rerum servitutes, quia illas non homines debeant, sed res tebas.

- 3 Quod * si est quo sensu dictum est à Jurisconsulto aqueductum fundi non esse, l. i. §. præterea Labo. de ag. quo. & apf. ff. iepatavit a fundo, in difficulti illo, §. aquarum iter, l. arb. cum dividit. ff. Hac certè magis inspektione digna sunt, quam que hic non nulli incondite deblatant, de servitute quam Deus in ovgavi Cham, de servitute tabellionum, a scriptorium, & hujusmodi: sed quod ex Labone utrobique relatum est de jure aquæ ducent & separato à fundo, difficultatem non habet, ducus enim aquarum fundi non esse dixit, cum quoque duci possent, quia eo casu usus aquæ personalis est, l. Lucius, de serv. raf. ff. cum nullius singularis fundi spectata
- 4 In qua tandem specie verum sit meum esse, quod cum alio continuo habeo.
- 5 In impo-enda servitute, etiam eorum quibus jam debetur, voluntate exquiri, sed non semper.
- 6 Inter duos communicatis pradis que mutuo servirent, ab altero servitus alteri remitti non posse.
- 7 Qued si fundo communis serviens fundus ex commune redemptus sit, extinguitur servitus.
- 8 Cum per communem fundum unus ex dominis servitum confirmit, novissima dentem cessione superiores confirmatur: idque qualiter vim, ac potestatem habeat interpretatio, l. receptionem, commun. prad. ff. satis ostendit.

ULPIANUS L. II.

*Uuis ex dominis communium
adum servitutem imponere
non potest.*

Vnde * compendiosa est haec lex, sive uilitatem spectat, sive brevitatem, & aquitatem suam habet. Equam est enim, ut in te communi nemo dominorum facere quicquam invito altero possit: neque iure dominij quia in pari iure prior fit causa prohibentis. *Sabinus comm. divid. ff.* neque servituri, quia res sua nemini serviat. *In re communi de serv. rust. ff.* et tametsi qui pars pro individuali dominus est, si torius rei dominus quadammodo intelligitur: & quod communiter habet in re quasi in solidum habet, *lis qui duas, ac servit. leg. ff.* tamen revera predia dicimus aliquorum esse, non utique communiter habentium ea, sed alio alii habentes. *Litus. §. pradia. de verb. & rer. signific. ff.*

2. *Quid ergo si unus ex sociis alterius locii ius sibi praepriat, & quasi solus sumit sit, ad suum arbitrium uti re communi velit, quomodo adversus illum experientur? Plerique propter immensitatem, inquit, conventiones huiusmodi res ad divisionem perueniunt: sed & per communem dividendo actionem consequitur socius quoniam opus fiat, aut ei id opus quod fecit tollat, si modo toti societati p. obest id opus tolli, sed & si inter me, & te communis sint titiane ades, & ex his aliiquid non iure in alienas ades meas immixtum sit, nempe tecum mibi & re licebit, aut rem perdere. Iam fiet, si ex propria tua adibis in commune meas. Et tuas ades qui familiiter esset projectus: mibi enim soli tecum*

*est actio. Quae Jurisconsulti verba ideo adscribere placuit, quia & me exercerunt diu, & a paucis intelligi eredo. Mili hi videtur. Uno ex locis in re communi invitus carteris faciente, eum jure quidem servitum prohiberi non posse quoniam faciat, propter ea quae super diximus: sed recurretum ad divisionem, & ea facta in parte fundi milihi adjudicata que cum pro diviso mea sit, iam pars non est, sed totum, *recte dicimus*, *§. quinque, de verb. & rer. signific. negotiorum actione recte* a me prohiberti, cum carteros omnes tum eum qui locis fuit. Sed & si communem rem nolis dividis, possim per communem dividendo actionem consequi quoniam opus fiat: nam actione communem dividendo non illud agitur tantum ut res dividantur, sed illud etiam, ut in re communis*in vicinem* sibi praestente omnia quae ex bono, & aequo sunt. *Si ades communem dividam. ff.* aut si jam facta opere ea actione agam, id consequatur, ut id opus quod fecit socius tollat: sed ita demam, si toti societati prodest id opus tolli. Nam si exempli gratia, cum ades virtutum facerent, eas reficeris, aut tale quoddam opus necessarium, vel utile toti societati convenias, id non tolles, *leg. si adibis de dannis. f. f.* *ff.* Quid si ex ii. adibis quas tecum communes habeo in aliis ades meas proprias immixtum sit, mibi inquit, tecum agere licebit, aut non perdere, quibus verbis non illud dicitur, quod ineptissime Bartol. Angel. & alii fecerunt omnes existimat ab uno ex sociis licet stipulatio, aut alia conventione non posse, prescritione ramen communis fundo servitum acquiri posse: quinimmo, verballa corrupissime leguntur, quia in p. dicitur, liceat rem perdere. Locus ille milihi sic restituendum*

L. Secunda.

dus videtur, ut non perdere, quod habentis omnes, sed partii legamus, deparationem enim arguit, vel vocum affinitas, illud igitur dicitur eo loco Pomponius. Si ex communibus suis, & meis in proprias meas *ex desimmissum* quid sit, milihi tecum agere liceat, non communi dividendo, ut in lege proxime precedenter, quod intelligimus ex verbis illis postremis legis, *milihi enim soli tecum est actio*, quia hic alteritas sociorum propriatum adiunctorum judicium accipiat, quod in personam est pro vindicatione rei, nempe vendicabo id quod pro individuali & meum est, & a me possideatur: quod per absurdum esset: cum ei qui possider nulla sit prodita in tem actione. *Parag. quæ de actio. Infringe. & hoc est quod Jurisconsultus ait, in l. ed & f. loci. §. si communem finium regundarum. ff.* Et scribit Pomponius non posse nos accipere: *quia ego, & socius meus in hac actione auctorari estis nos possumus: sed unus locus habemus.* Alius quoque potest ratio alignari, quia si finium regundorum judicio adversus socium experiar, duorum personam representato, & referto, si species fundam meum peculiarem, & proprium cuius fines tueror, actoris si communem fundum, cuius coeteri fines desiderem, rei: unus autem duorum vicem sustinere non potest. *Si plures sim de parti. Digestis, at in specie legis, sed & inter de servit. urbano. ff.* adversus locum qui ex communibus adibis in peculiares meas quid immisit, agere negotiorum possum. Quia cum, de eo tantum quod non iure a socio factum sit tollendo queritur. Et eorum responsorum is nulli videtur esse sensus, tibi Lector, erit liberum non sequi nostrum in hac re judicium, sed redcamus unde stamus digressi.

Unus * ex dominis communibus, adibis servitum imponere non potest, ejus rei ea est ratio, quia in servitute constituenta omnium est voluntas spectanda, quorum ius ministrum, in concedendo, de aqua plus are in l. f. Dices, si satis est exequiti eorum voluntas

tem, quorum interest, cur non conscientie fructuario proprietatis dominus servitutem imponere potest? Non enim potest, in l. sed & si §. fin. de usfruct. tuberculam verba: quia mihi videntur digna interpretatione. Sed nec servitutem imponere fundo potest proprietarius, nec amittere servitutem: acquirere plane servitutem cum posse etiam iuris fructuario Iulianus scripsit, quibus consequenter, fructuarium quidem acquirere fundo servitutem non potest: retinere autem potest, & si forte fuerint non uente fructuario amissa: hoc quoque nomine tenebatur. Proprietatis autem dominus conscientie ne quidem fructuario servitutem imponere potest. Princípio que dictum facili sunt, illa vero, quibus consequenter, &c. non æquæ, quomodo enim consequuntur? Rècte, si expandas paulò diligentius. Nam si acquirere servitutem potest proprietarius etiam invito fructuario, quod prædictar ex Juliani sententia: valde fuit consequens, ut non possit fructuario fundo fructuario servitutem acquirere. Nam si posset, proprietarius co invito non posset. Aequa enim si utriusque potestas est, alter sine altero acquirere non potest, l. proprium. com. pred. D. quod addit, proprietatis autem dominus ne conscientiae quidem fructuario servitutem imponere potest. Id prater omnium opinionem dictum est. Nam cum alterius tantum interesse possit non imponi servitutem, utroque conscientie quid impedit servitutis constitucionem? hunc locum prætervalverunt interpres nūm celestiter. Nos quod dicitur proprietatis dominus, ne conscientie quidem fructuario servitutem imponere posse sic excipiunt, ut non de qua'ibz servitute vetum sit, sed de ea tantum qua' for-

mam, aut naturam rei mutet, ut sit illa. Nisi per quam deterior fructuaris conditio non sit, uno contextu legenda, in quibus illud quoque intelligere debemus, in servitutibus personarum, tum demum vere dici deteriorum conditionem eorum fieri, cum rei forma, aut natura mutatur. Cum in servitutibus prædictorum etiam tum vere deterior servitutis cōditio dicatur, cum sit gravior servitus, tametsi rei substantia non mutetur. Nam si stillicidium acquisitum est, alius tolli potest, quia levior sit eo pacto servitus. Insuper demitti non potest, quia sit gravior servitus, in qua specie responsum est, meliorem vicini conditionem fieri posse, deteriorum non posse, l. servitutes qua in superficie, §. stillicidium quoquonodo de seru. urban. O. l. & si forte, §. seru. vend. D. cuius conterminum in servitute personali constitutum est. Quia deterior, & fructuario, & usfructuaria causa sit etiam in meliore statu re committata, l. bailetti, §. fin. & l. sequenti, de usfr. Digestis, l. fin. de usfr. & habet. Digestis, idcirco tam varie, quia rei specie commutata cuius, vel usfructuum, vel usum habes, & usfructus extinguitur: prædiorum vero servitutes nihilominus peti possunt species commutatae. I. repetit. §. rei mutatione, quibus mod. usfr. amitt. l. servitutes. §. si sublatum de seru. urbanor. predi. D. l. p. eo loco, si servit. vend. D. illud autem quod de proprietatis domino dictum est, ut ne conscientie quidem fructuario servitutem imponere possit: ad eas tantum servitutes pertinere quæ rei speciem vel formam mutent augmentum est, quod mox excipit, ut religiosum locum facere conscientie fructuario possit: tamen tum rei species mutetur, l. locum autem, de usfr. Excep-

ceptiones autem esse de regula vulgaris est, quam ut probari debeat. Sed cur eas servitutes quæ rei speciem mutant imponere non potest proprietarius conscientie fructuario? Eius rei est ratio quia ut supra dixi ea imposita servitute interit usfructus, quod noluisse fructuarium conciūmus, quia non dixit: Quod autem voluit non potuit & in uno voluntate dicitur, in altera facultate quod in dissimili specie responsum est, in l. quonies, de hore. institut. ff. Dicci quis: usfructu ab herede relato potest hares fundo fructuario vel servitutem imponere vel predicta vicina librare, quo casu fructuarium non aliud quam quod sua interest petere ab herede potest, l. s. ab herede, si usfr. petat. ff. quod ergo solus proprietarius potest, quomodo non potest conscientie fructuario? Multos lex illa noscit, commodissime tamen dicitur heredem à quo reliktus est fundi hereditati usfructus, ante constitutum usfructuum servitutem ei fundo imponere, quia in reliquo quidem legatis traditiones ab herede factæ ad tempus aditæ hereditatis referuntur, ff. ipsoinde si cert. petat. ff. legatum vero usfructus non perinde retro agitur: qua cedere non intelliguntur neque à morte testatoris, neque ab aditu hereditate, l. unica, §. libertariorum de cad. toll. Codice. Et quia usfructus in frumento, hoc est factio aliquo consistit l. unica quando dies usfr. leg. et alii ff. Denique de usfructu cum loquimur, semper intelligimus loqui de constitutio usfructu, l. 1. versiculo sed ita demum quibus modis usfr. vel usfr. amitteretur ff. ut mirum non sit, si antequam hares induxit fructuarium in fundum, quo facto demum intelligitur constitutus usfructus, l. 1. §. dare

de usfr. Digestis, potest fructuario fundo servitutem imponere, nam ipso iure id potest, unde est ab usfructuatio, hoc quod interest ab herede se feretur, l. 1. si usfruct. petatur Digestis, quasi ipso iure zedes id poterit: sit tamen æquum fructuario succurriri.

Sed * unum ex dominis communium ædium servitutem imponere nō posse falsum ex eo videri potest, quod nostrum quoq; iure id dicimus, quod cum alio commune habemus l. pupilus, §. fin. de rer. & verb. signif. D. quod quam interpretationem habeat hic attingitur, vereor ne à timidis, remque non exacte satis intelligentibus, dū alius proprie non videri meum quod commune sic existimat, sed ex facti quadam interpretatione. Alius meum esse, sed respectu partis meæ tantum. Alius non simpliciter, sed secundum quid quo omnia sunt dubitantum sonnia. Mihi videret proprie meum esse quod mihi cum alio commune est, sed in istum tantum quæ sine incommmodo sociorum, in re communi facere possum. Unde illud quia divorzi faciendo potestas ex lege Julia de matitandis ordinibus libertet que patrono nupta est adempta erat, ut qui communem libertam habuit, ad beneficium legis Juliae solus admisus sit, licet alterius quoque sit liberta. illud de riu nupi. D. quia feliciter sine incommodo socij maneat nupta socio. Nec adversatur, quod ex pluribus sociis uno necato de communis seruo haberi publica quantio solet: quodque in Syllaniano Senatusconsulto domini appellatione pro parte dominus continetur, l. 1. §. domini de Senatusconf. Sylla D. cum videri possit socii injuria fieri, quorum servis torqueretur. Non enim magis interest, aut necari, aut herendum ejus supplicationem.

sappicium de communi servo sumi, aut questionem habet; quam sociorum qui vivunt: cum alter nulla dominus tuta esse possit, leg. i. ad Syllam, ff. quia vel quæstione, vel suppicio, prospicit lupitatem sociorum viæ, & incoluntari, tota familia exemplo deterrit. Quemadmodum in simili specie responsum est: multi adversus venditionem quam fecerat restitu postulant, eis intere ratas manere venditiones à se factas. Ne, si quando ipse quid emerit eadem lege conveniat, l. ratas de rescind. vend. Codice. Sed in imponenda servitute non modo omnium dominorum, sed etiam eorum quibus pars est constituta servitus voluntas acquieta est, l. in concedendo, de aqua plu. ari. v. secund. ff. quod ita demum verum est, si jus eorum minatur, si enim aqueductus vel aquæ haustus sufficiens est: potest etiam pluribus per eundem locum concedi, l. rusticorum, §. fin. aqueductus de seru. rustic. ff. & in eo contentum omnes.

Sed cum receperim sit ut plures domini vel non pariter cedentes fundo communi servitent & imponant & acquirant; cur communicatis inter duos prædias ab altero, servitus alteri remitti non potest: quemadmodum perferant elecam augeri numerum eligentiam dicimus in cap. cum in jure peritus, de elect. exir. & actionem universitatis cui experti ab ordine consilium est, cum due partes decutionum interfuerint, communiter inter eos co quoque qui determinat, plane quod cupi que universitas nomin. vel cont. eam agatur ff. Difficilis est hic locus, eus tamen rationem exquiri possit, nulla potest reddi aut compendiosior, aut prior ea, quam mox ibidem subdit cum id fieri dicit prædiis pro in-

diviso possellis, quoniam non personæ, sed prædio debeat servitus. Nam si communiter habeantur prædia, fieri necessario, ut in omnibus eorum partibus vel minimis, aliqua pars meas sit, alia quoque pars sua sit. Sic enim si ex æquis partibus fundum mihi tecum communiter tu & Titius possidearis certis regionibus, non à Tito totum semissem petere debeo, sed à singulis, te, & Tilio quadrante, quoniam in omnibus partibus aliqua necessario mea sit, l. Pomponius de rei vend. Et cum duo hereditates possident, & duo sint qui partes ad se pertinere dicant non singuli à singulis, petere debent puta primus à primo, secundus à secundo, sed ambo à primo, & ambo à secundo: neque enim alter primi, alter secundi partem possideret: sed ambo utrinque l. i. §. quinto. si pars her. per. ff. Sit manente sociate servitus qua fundo communi debetur, tibi à me remitti non potest: quoniam ita mea sit, ut aquæ tua quoque sit, & si quid aliud fundi est, quale sit. Id tamen efficeri inferatur & nimis diligenter juris, quam rationem stricti juris appellamus aperite demonstrat Jurisconsultus, in d. l. i. §. si ego, & §. item si cum me, si pars hereditis peratur, ff. & adversus illam officio judicis consuli. Quia stricti juris ratio, in l. si unus de servit. rusticor. ff. eo magis liberationem impedit, quod uterque fundus & is qui servitur, & cui servitus debetur, proponebantur communes esse: ex eo enim alterum ex locis servitutem alteri remittendo seipsum magis spectare videtur.

Sed cum non extinguitur servitus, communicatis prædias mutuo & sibi invicem servitent, l. si unus ex sociis, de servit. rusticorum, Di-

gesit. Cur extinguitur, si communi fundo serviens in commune redemptus sit, in l. si communis de servit. rustic. ff. Habet quoque non parvam difficultatem, ut multi cùm differentia ratione querunt, quia in tenebris pugnant: tametsi strenuum erroris ducem Accursum alioquin iuri consultissimum habeant.

7 Illi cum eo credunt communicatis prædias, quæ sibi invicem serviant, servitutem tercier per partes: quia diversi sit utrinque causa, confundi autem servitutem, cum fundus communi fundo serviens in commune redemptus est: quia in redimento fundum qui servit communi fundo, plures loci unius loco habeantur. Hic Plautius ab omnibus Accursio, & gratulans sibi naclis tantum Duce in re quam non allequantur. Mihi videtur ratio illa primum falsa, quoniam non satis sit cùm de pluribus sociis loquimur, ut idem sit emptor, idemque venditor, si enim proprio fundo meo, & proprio tuo fundus serviat: Tametsi illum tu, & ego in communione redemerimus, nihil magis extinguitur servitus: quia proprio fundo per communem servitutem debet potest, in leg. si communis. versicul. a si proprio de servit. rustic. ff. & tamen in ea specie uterque nostrum succedit in jus venditoris, & uterque nostrum in pror est. Deinde etiam illa vulgaris ratio Accursij nihil affect lucis dubitationi nostræ. Postrem ex eo quoque lopeçet est, quod prorsus ab illa diversa est quam Jurisconsultus reddidit, cum dixit, ideo redempcio servitutem extingui, quia par utrinque dominii jus sit. Nos ergo extra Jurisconsulti responsum nihil querens dicemus, ideo communicatis prædias quæ invicem

servient, nihilominus servitutem per partes retinent: quoniam communicatis prædias par utrinque jus norbit: at redempto in commune fundo qui communis prædias serviat, extingui, quia cum omnium sociorum jus in utroque fundo par incipiat. Sed quando demum efficitur par utrinque, jus, aut quando non: facilis est ea inquisitio. Nam fundo qui meo, & tuo serviat in commune redempto servitus extinguitur, quod par utrinque dominii jus in utroque fundo esse incipiat. l. si communis de servit. rustic. ff. Quoniam intelligi non possit quicquam interessere alterutris nostrum servitutem non extingui, cum neuter fundus cuiusquam nostrum proprius fuerit. At fundis qui mutuo servient communis, recipiunt, leg. unus ex sociis de serv. rustic. ff. Tum autem non fieri par utrinque jus ex eo apparet, quia communicatis duobus fundis qui singularum proprii essent, intelligimus neutrum ex sociis in perpetuum fundi sui dominium esse definitum, ne pro parte quidem, quoniam distracta societas fundum quicunque suum recipiat: & hoc interest inter societas omnium bonorum, & communicationem certorum corporum, in l. si tibi area. de præser. verb. ff. si tibi area mea dominium dedero ea lege, ut insula adificata mihi partem reddas: societas contracta non est, quia inquit nemo societas contrahe do rei sue dominus esse desinit, ne pro parte quidem, ut ex specie potest intelligi, quia scilicet in communicatione certorum corporum, ut diximus, cum à communione discedatur, quisque suum recipit cum in societas omnium bonorum longè aliud servent, l. i. §. i. sociate pro socio ff. Sed redemptio unde primum nostra manavit oratio.

Q. Q. Unus

8. Unus * ergo ex dominis communium adiument servitatem imponere non potest, sed omnes signum domini an possint? Et responsum est per fundum qui plurimum est ius mihi esse eundi posse separatum cedi, ut tamen non aliter mihi acquiratur, quam si omnes cedant, & novissima demum cessione superiores confirmarentur, leg. per plurimum de servitus, rusticor. Digestis, & in formulibus illo responso, leg. receptionem.com. pred. ff. Nos videamus si terrificam, & ferocem illam bestiam mansuetare, & quasi ex colchide domitis tauris ignivomis, & pervigili draconis aurum vellus auferre possimus. Recepimus est, inquit, ut plures dominis, & non pariter cedentes servitutes imponant, vel acquirant: si tamen ex novissimo acteriam superiores confirmarentur. Non dum impegnus ad apertitatem aliquam, quia per planum ivimus. Illud tantum in illis annotandum est, quod ait, ut plures dominis non pariter cedentes servitutes imponant. In quibus enim ius civile plurimum consenserunt desiderat, simul intervenire desiderat: unde summus Pontifex Innocentius III. licet electioni à nonnullis facte omnes, quorum ius eligendi esset, potest consenserunt, eam tamen ipso iure irritam dixit, in cap. auditis. de elect. exir. Praeterea quia summum iure solet extinguiri obligatio, si in eum casum inciderit, à quo incipere non potest: quod hic fieri Jurisconsult. docet, in l. plurib. §. & si placeat. de verb. oblig. ff. sic enim ait. Et si placeat extinguiri obligationes si in eum casum inciderint, à quo incipere non possint: non tamen hoc in omnibus verum est, subiecti paulò post: nam pro parte dominorum servitus acquiri non potest: acquisita tamen confirmatur. Itaque merito Jurisconsult-

tus dicit, receptum esse h. e. benignè obtinuisse contra stricti juris rationem, ut scilicet plures non pariter cedentes servitatem imponant, & paulò post, tempus tantum eis remissum, quod dare, facete, vel diversis temporibus possint. Et h. e. quod ait Jurisconsultus Piatorem tueri posteriorum voluntatem, l. si autem plures, de aqua pluv. ascend. ff. Quo loco pueriliter interpretat Accursius. Perindeque sit, argue si eodem tempore omnes cessissent, & ideo si is qui primus cessit, vel defunctus sit, vel alio modo partem suam alienaverit, post deinde focus cessans, nihil agetur: cum enim postremus cedit, non retro acquiri servitus videtur: sed perinde habetur, ac si cum postremus cedit, omnes cessissent. Hoc loco multis fabris obficio harcenus cum ceteris, sed extricemus nos, & que licet exitum queramus. Nam in re tan difficulte aspernari nihil debemus quod probabile sit. Primum ergo considerandum est, servitutes esse stricti juris, l. frumentarius novum rituum, & adiunctionem. de usfruct. ff. Deinde si hoc requiri à Jurisconsultis, primum ut omnes cedant, deinde ut novissimo cedente perinde sit, atque si omnes cessissent. Cujus rei ea ratio, quia plurimum cessiones sunt actus à quæ principales, & ejusdem potestatis: sed cum duo actus sunt ejusdem potestatis, intelligi non potest, uter ab altero consumetur, leg. generaliter. versicul. virum reo. de fidei. ff. Idecirco necessarium est ita omnes cedere separatis, ut uno tempore simul omnes cedere videantur, nec satis est si quo tempore cedat, tametsi omnes. Et ideo si is qui primus cessans, vel defunctus sit, vel alio modo partem suam alienaverit, post deinde focus eius cessans, nihil agetur. Ejus ea est ratio. Primum quia cum novissimus cedit,

cedit, perinde esse debet ac si omnes cederent, ne altoqui novissima cessione videantur priores confirmare. Sed nec mortuus, nec qui partem suam alienavit potest videri cedere. Deinde quis ubi qui primus cessit vel defunctus est vel partem suam alienavit, mutatione dominij jam non idem fundus intelligitur qui prius fuit. Quam ob causam responsum est defuncti uxori qua jacentे hereditate hereditarum quid subtraxit, rerum amotarum actione teneri: si post aditam ab herede hereditatem etiam fuit, l. de iste de far. C. Sic quoque bona Castrensis mutatione persona defunctorum Castrensis. l. per procuratorem, de aquir. hered. ff. & leg. fin. de inoff. testam. C. Sic etiam olim mutatione personae fiebat novatio, l. fin. de novat. Cod. Alijs quoque ratio afferri potest. Nam quemadmodum quando est in potestate debitoris, an periciatur obligatio, tempus contractæ obligationis spectamus, non id tempus quo de contrahenda tractus habuitur est. In acutissimi Pauli, Papini, & Africani responsi. leg. Titius, que res pign. vel hypoth. de obligat. non perf. leg. l. & l. qui balneum. §. Titia predium qui pot. in pign. habean. ff. Ita quoniam post cessionem, primi, est & in ejus, & in socij qui non cessit potestate, ne jure servitutis valeat prima cessione, non prima cessionis tempus, sed id quo novissima cessione superiores confirmantur spectandum est: ut novissimo cedente omnes cessisse videantur, non potest autem videri cedere, qui iam mortuus est, aut qui partem suam alienavit. Nec potest aut ei qui primus cessit, aut ei qui novissime consenserunt fuit obesse: nisi separatis & diversis temporibus ita cesserint, ut cum novissimus cedit, simul omnes

cedere videantur: quia cum actu cum geri juris ratio impedit, tum conueniens nihil obest, l. si debitor. §. fin. quib. modis pign. vel hyporb. solvi. ff. Nam licet contra strictam rationem juris responsum si non rationem juris, sed judicij, hoc est voluntatis spectari, leg. 1. de testanen. manuiss. Cod. Tamen hic potestas juris non autem judicij, hoc est voluntatis sociorum consideratur, vulgare enim est spectari effectum juris non id quod à contrahentibus actum, aut cogitatum est l. si alij. de usfr. leg. ff. Idque adeo verum est, ut cui confuli proper stricti juris regulas non poterat mero iure ei Jurisconsultus maluerit ridicula consulere, quam quicquam permettere quod adversus diligenciam scrupulosam & anxiham esset, l. fed & loc. §. si communem, finium, regund. ff. Pateretur non videntur omnes socij ex eadem causa promittere, cum ex intervallo promittant l. argam, l. si ventri. §. final. de privileg. cred. ff. Denique in iis quæ non retrorahuntur, inspicimus tantum illud cepsus quo perficitur actus, non etiam tempus praecedens, l. quod autem §. final. de dona. inter virum. & uxor. ff. At cesso novissime retro non trahitur in illis verbis, Cum enim postremus cedit, non retro acquiri servitus videtur sed perinde habetur, atque si cum postremus cedit omnes cessissent. Quorum interpretatio ex superioribus pender. Nisi enim res in eo statuit ut qui prior cessit & hodie cedere possit cum novissimus cedit, nihil agitur, si enim cum postremus cedit, qui primus cessit vel mortuus est, vel partem suam alienavit, non potest videri iurabilitio quæ tacere insit novissima cessione habere aut spectare aliquid praecedens quod ratum habeat. Nam & morte socij qui primus

cessit, & ab illo suæ pannis alienatione facta, extincta est personalis illa obligatio, quæ sola ex prima cessione nata est, l. per fundum, de serv. rufi. ff. nec sequuta est singulariter rei succeluum, l. fin. de contrah. empt. & vend. Imo nec hæredem nisi fallens quasi solus dominus esset, & cesserit, quo casu hæres evictio nomine teneatur, l. si quis per fundum, de evict. ff. Cum ergo ratificatione illa qua in ea novissima cessione nihil habeat retro quod spectet ubi qui primus cessit, vel mortuus est, vel partem suam alienavit, non trahetur fieri l. fin. ff. & l. bonorum, rem rat. bab. D. Magis prout si ex duabus sociis longo tempore intervallo postquam primus cessit alter cedar, non videri ex novissima cessione superiorem quam olim facta sit confirmari: neque ad primam res pessime quæ novissime facta est, & hujus rei argumenta multa sunt. Sic enim ubi jusurandum tibi delatum est, si multo post iures, nihil tibi tale jusurandum proficit: quia ex eo quod delatum est juratum non est, l. non erit, s. fin. de jurevar. D. Præterea, quia quæ multo post fiunt, non intelliguntur ex causa præcedenti fieri, l. fin. s. si quod vi ant clam. D. Quid enim si singuli socij separati alius clam alio cesserint? quasi obligari enim tantum, l. per fundum de serv. rufi. ff. non servitutem constitueri vident possunt: quasi non in hoc quoque consentient, arg. l. an invicti, de accept. ff. quamobrem addit Jurisconsultus. *Igitur ruris hic actus pendebit donec novus socius cedar, idem quæ si est eis unius ex dominis cedatur, deinde in persona socij aliquid horum accidat.* Ergo ex diverso si ei qui non cessit aliquid eorum contigerit, ex integrō iures cedere debentur, tantum enim tempus eis remissum est, quo dare, fa-

git.

cere, vel diversis temporibus possint. Novo igitur socio ruris cedendum est, in causa est quod supra dictum est, quia scilicet prima cessione vim tantum habuit personalis obligationis. Nec personalam cedentem egredi potuit, leg. per fundum, de servitibus rufi. Id si vel mortuus est, vel partem suam alienavit antequam novissimum cedar, qui non est transmissa personalis illa obligatio, nudum in succeluum in rem, sed nec in succeluum juris, per ea quæ supra diximus: de integrō omnibus cedendum est, quemadmodum de eo, respondit est qui sires coepit testamentum facere, ut illud sanæ mentis factus completere non posset: sed de integrō illi testandum fieri, *servitum, qui testamen. sic posse. Cod.* sed ex duabus sociis postquam primus cessit, si deinde alter vel defunctus est, vel partem suam alienavit, hæreditis quidem, aut singularis successoris cessione priorem non confirmat, verum satis est cum qui jam primus cessit quem Jurisconsultus appellat novum socium, ruris cedere. Eius rei ea est ratio: quia cum cessit, vel hæres, vel successor in rem ejus qui non cesserat, socius fuit ei qui primus cessit, neque post cessionem hæreditis, vel successoris in rem illa persona imitatio facta est. Ea dicuntur usque ad versiculum, ergo & ex diverso, &c. Ex diverso ergo si cum primus cessit, is qui non cessit, vel mortuus est, vel partem suam alienavit: non satis est hæredem ejus, vel successorum in rem cedere: quia quo tempore primus cessit, illi socius non erat: Et post cessionem primi facta est persona mutatio, ergo de integrō omnes cedere debentur. & hoc est quod dicunt in versiculis. Ergo & ex diverso. Rem deinde omnem sic concludit, & perstringit.

sis temporibus utrumcumque aedatur hæreditas, semper ut diximus fiat persona mutatio, & novatio. l. novatio autem de novat. & deleg. ff. Sic sit ut ad hunc locum non perireat quæstio illa cur non mortuorum, ut vivorum actus suspendi possint cujus rationem in vicem alterantes & dissimiles interpres frustra tanta solicitudine investigant cum quæ illi quæstioni in eis propositi falsa sit: nam ut non mortuorum ita nec vivorum actus puri suspendi possunt, l. ususfruct. de sp. serv. Sed de his suo loco.

SUMMARIUM.

1. Receptus hujus responsi sensus quibus ex causa merito non probetur.
2. Qui sit tandem verus.
3. Urbana prædia à rusticis quomodo distinguuntur.
4. Eam adjudicationem necessariam esse.

PAULUS III.

Servitute prediorum aliae in solo, aliae in superficie consistunt.

Non convenit inter interpres humani legis: dum alii vana opinione errantes tradunt recte sentientes.

Eam Accursius * primum sic exceptit, quæ servitutes in solo cōsistere dicuntur, & rusticæ sint. Quæ in superficie, urbana: sed pendet animo, & in diversa trahitur, ac magna levitate ab illis quæ bene sensit, deciscit. Multo igitur sic interpretari ut servitutes aliae in solo consistant hoc est, à domino soli, aliae in superficie, hoc est, à superficiario consistantur, quia non sit certissime, Paulum hic eam servitutem divisionem reperire, que à Martiano in prima hujus tituli lege

prodita sit. Quasi sit insolens & deformis, si quod Martianus idem senserit & Paulus, quod cū Accurcio omnes existimant. Et ab illis initio sine ulla occasione in tractatum de superficiebus ruant, & intempestive coactervantes omnia quæ in suo loco superficiebus scripta sunt, hinc brevissimo responso tenebras offendunt. Mihi de superficiario nihil hic dici videtur. Primum quia conjugata non sunt superficiarii, & superficies: quoniam non sunt ex verbis generis eiusdem, nec ab uno oriuntur: & ut uno verbo cum Aristotele dicam non sunt sibi. Non enim qui locus superficie habet superficiarius est: sed ades tanquam superficiarias appellamus: quibus quis in alieno solo fruatur, l. superficiario, de rei vend. ff. Nostras ades tametsi solo & superficie constant, nungam superficiarias appellamus. Et cum incidat ut de superficiario loquatur Jurisconsulti, semper ejus utilem peritonem dieut utili constitutionem, utilem in rem actionem, & ex iure prætorio, l. §. fin. de superficie. D. l. in provin. §. fin. de nov. oper. nunc. ff. quorum omnium hic nihil est. Appellar ergo hic superficiem non eam tantum quæ in alieno & condito loco potest est, qua quis ex lege locationis vel conductionis fruatur, & quam prætor interdicto de superficiebus, & proposita in rem utili actione tenuerit, l. l. §. sed longe nulius de superficie. sed & id omne quod super terram prominet: sive id in nostro, sive in condito & alieno solo est, sic dicimus ades nostras solo & superficie constare, l. tum qui de usucap. ff. sic in loco viribus confito vites superficiem appellamus, l. certo generi, de serv. rust.

Aptius ergo dicemus servitutes prædiorum illas in solo consistere, quæ sublata superficie adhuc debeantur, *

& præstari possint, contra illas in superficie consistere, quæ sublata superficie præstari non possint. Et ne nos hanc interpretationem cōmentos quis existimet, expendat verba Jurisconsulti. Certo, inquit, generi agrorum acquiri servitus potest, veluti vineis, quod ea ad solum magis, quam ad superficiem pertinet: ido sublatis vineis servitus manebit. l. certo generi de servit. rustic. ff. videt ut eas servitutes ad solum magis, quam ad superficiem pertinere dicat, quæ sublata superficie nihilominus debentur. Alias autem quæ sublata superficie præstari non possint, appellat Jurisconsultus, ut & hoc loco, servitutes in superficie consistentes, l. servitatis qua in superficie, in princ. & §. sublatum, de serv. urb. ff. Est ergo haec divisio vi & postea eadem cum illa Martiani qui rem servitutes divisit in servitutes rusticorum prædiorum, & urbanorum, l. hoc ist. Nec conturbari debemus quod eadem sit à Martiano posuit. Nam & si Papinian, scripferat, intervalla dietur & horarum non ad temporis causam, sed ad modum pertinere puto constitutæ servitutis, l. servitutes ipso quidem iure, §. fin. hoc ist. Tamen & illud Cajus paulo post adjectum est: usum servitutem temporibus secerni posse, l. via §. hoc usus hoc ist. Quorum locorum tametsi adificiis est verborum figura: sensus tamen vi & potestate idem est. Sed ut maxime consentiant omnes in eo, ut adificia prædia urbana appellentur, eti in villa sunt: quia urbanum adificium non locus, sed materia faciat, l. prima, commun. prædior. D. l. urbana. de verbor. & rer. signif. ff. Ita in eo disident, stabulum quorum prædiorum numero habere debeat, rusticorum an urbanorum: Ulpiano inter urbana, l. urbana, de verbor. & rer. signif. ff. Natio-

ratio, inter rusticæ referentibus, l. eo iure, §. 1. in quib. cas. pign. vel hypoth. taci contrahab. ff. quorum ut neutrum fallum est, ita utrumque causam habet diversam: unde idem Neratius licet alius collere, & officie prætorio vicini, vel cloacam habete licet per vicini domum, vel prætorium, vel protectum habere licet, respondit rusticorum prædiorum servitutes etc. l. rusticorum, de serv. rust. ff. quia ut non locus, ita nec materia urbanum faciat: ne adifici usus, & oportunitas, aue patrisfamilias destinatio, sunt enim ad eam dijudicationem plura necessaria.

3. Nam & materiam convenire, l. urbana. de verb. & rer. signif. ff. & opportunitatem, ac ulrum, atque patrisfamilias destinatio, l. si horream in quibus cas. pign. vel hypoth. taci contrahab. ff. & urbanis adibus magis, quam rei rusticæ custodienda comparatum esse oportet, l. Tuzuri, de verb. & rer. signif. ff. Et quod præcipuum est in continentibus adificia etc. Et ideo si in agri adificia juncta non sunt, urbana appellari non possunt. Sic stabula quæ non sunt in continentibus adificiis numero urbanorum non esse habenda responsum est: cum à ceteris adificiis separata sint, l. o. ure, §. stabula in quib. cas. pign. vel hypoth. taci. contrahab. ff. Et cum familia hercuscundæ judicium habeat locum in confinio prædiorum rusticorum non urbanorum: ita demum in confinio plurium adificiorum locum non habere responsum est, si adificia juncta sunt: quasi separata venis rusticæ prædia appellantur, l. sed & loci. §. hoc judicium, fini. regand. ff. Quatuor ergo illa urbanum prædium efficiunt: non singula eorum. Multum autem interest urbanum, an rusticorum prædiorum numero habentur: nam in rusticis prædiis impedit

SUMM ARIA.

1. Probabilis hujus responsi rationes.
2. Dicit, aut conditionis adjunctionem efficeret, ut non prædiis servitus, sed magis persona facultas quaesta intelligatur, in eo vera ratio statuitur.
3. Ex constitutionis forma, & adjacentibus multis, sapientia & hoc loco intelligi, non prædiis plenam servitatem, sed persona facultatem questiatur.
4. Quam ob causam in multis iuris locis, traditum sit, viam iter, etiam sub conditione legari, & promittere, vel ab eo qui fundum non habet. Sub conditione vero servitatem promitti, vel ab eo qui fundum non habet, nusquam legitur.

PAPINIANUS IV.

Servitutes ipso quidem iure neque ex tempore, neque ad tempus, neque sub conditione, neque ad certam conditionem, verbi gratia. Quandiu volam, constitui posse sunt. Sed tamen si hac adjiciantur, per pasti, vel dolii exceptionem, occurritur contra placitum servitutem vendicanti: idque, & Sabinus respondisse Caius resulit, & sibi placere.

Difficilis est inquisitio rationis hujus responsi. Et de commentariis ad ejus narrationem scripsit merito quis dicat, quod Aristo Chius de Dialecticorum argumentis, quas dicebat similes telis aranearum: quod plurimum habent artificium, minimum vero utilitas. Illi itaque in quorum manus hi nostri commentarij venient, sic putent: Quando ratio opinionem superat, tametsi non adhibeant fides, tamen laudandum esse ingenium scribentis. Suscepimus satis factum putabmo: non modo si ex iure constitutionis hujus expresto: sed etiam si adumbrare potero. Cur igitur ipso iure servitutes, nec ex tempore, neque ad tempus, neque sub conditione, neque ad certam conditionem constitui possunt? Proteus olim non est mutatus in tam varias formas, quam varie sunt hac in re interpretum sententiae, quarum tametsi nullam probbo, omnes tamen praetermittere modestia mea esse potest: non incertete, & insciati invidiosi, & odiosi reprehensionibus, quod multi solent. Nam & nulli cibis accuratius, sed tan-

non satis exacto iudicio hujus responsi rationem exquirenti, occurrerunt multi, quae ut non probbo hodie, ita non penitus abdico, & rejicio, & quia sunt non omnino inconcinnatae proferam nonnulla, dum veram rationem endo.

Ergo * neque ex tempore, neque ad tempus, neque sub conditione, neque ad certam conditionem servitutem constitui ipso iure posse dicebam. Propterea quod, cum natura sua prædicta omnia libera sint, I. Imperatores, & I. cum eo de seru. urb. ff. servitutes causam necessariam fuisse oportuit, l. ex hoc iure, de justit. & iur. Eius autem argumenta multa sunt. Nam & danni infecti nomine inutiliter sibi caveri possunt, nisi qui necessarium sibi timeret: ex causa que aliqui vitai non potest: argue ideo non is qui in meo deambular, aut qui in meo lavat, aut qui in mecum tabernam divertit, quoniam tales ex causa necessaria non continent futurum damnum: cum abeundo evitare periculum possint. Sed ei tantum de damno infecto caverit, qui vicinas ades habet, ob canique causam ex necessaria causa timeret: nec aliter se periculo subducere potest, l. qui bona fide, & qui danni, de dann. infect. ff. Quin & ab initio utiliter constituta servitus impunè non praestatur, si incidat, ut prædicta nihil proficiat. & si fore si servitus vendit. Denique libertatis favorem ex co-spectare, & affimare possumus facta cum rebus personarum collatione: quod liber homo ne volens quidam servus effici potest, nisi tum demum cum passus se vnuindari tantum sibi ignominia notata invaserit, ut se liberate indignum ostendisset. Et liberum arbitrio quod per eam habebat vili accepto argento prodidisset. Actum quoque terra

fol. m

L. Quarta.

solemnitate rem geri jus civile voluit, ut ex eo facile intelligas quanti libertatem fecerit. Talem enim, maiorem viginti annis esse oportuit: & scilicet conditionem suam, & pretij partem accepisse, & venisse ignorati liberum. Sed quid argumentis opus est? Cū ut maxime calcis coquendæ, & creta eximenda: servitus continui possit, non tamens ultra possit quamquatenus ad eum ipsum fundum opus sit, l. ergo de servit. r. ff. Ergo cum servitutes necessarias invenire, juris ratio postulat, ut quod necessitate introducendum est, impositionem non nisi necessariam recipiat: & presentem & perpetuam, & non tamquam ex eventu conditionis, aut dici pendas. Observatum enim est in iure civili, ea quæ propter necessitatem sunt, ex perpetua esse, & perpetuari debere. Quod experitur in adoptione quæ recepta est in corum solitum, qui nec liberos habent, nec habere possunt: neque enim dicunt, aut conditionem recipi, *ad hanc legitimam, de reg. iur. ff.* & quod magis mirre, si quis adoptatum emancipaverit, vel in adoptionem dederit, amplius cum adoptare, non potest. *Adopt. quis nepo is loco de adopt. ff.* ut intelligas eos, & illas, quos introduxit necessitas in perpetuum fieri debere. Cum debet quidam operari ut beneficio legis, & no[n] eam libidinibus habere crebro usurpatu & negligendo ejus beneficium. Quod ipsum in causa est, ut cum inter carera quæ ordinanda restamenta non statio de se derantur, principale ius sit de libertate instruendis vel exhortandis, non possimus sub conditione, aut ex die filios exhortare. Quia certe iudicio libertati a parentum successione removendi sunt, l. s. b. condicione, de horum possess. com. tab. ff. l. & si perceperit, *Si filius inter medias, de libe. & posthum.*

Illa * autem interpretatio ut ser. R.R. viture.

viture ex tempore, ad tempus, sub conditione, vel ad certam conditionem constituta non praeditis servitus sed personæ facultas quæsita intelligatur, ipso jure sit: quasi apposita die vel conditione, probetur ea constituentium voluntas. Sicut cum non nullorum fratribus agri pars legatus, quis qualis fuerit legatus voluntas, eo ipso quod pars legata est, non usumfructus, sed ex redditu anno partem legaram statuit Jurisconsultus l. defuncta, §. fin. de usufructu. dicitur, quantum non sit facile aliam rationem reddere: quia quod ita posita lex est. Sic dicimus in tutori qui pupillam suam minorem 25 annis necdum redditus rationibus ducit uxori, vel filio suo jungit, non quaerit qua affectione ducitus sit, Senatusconsulto sic accipiente, quasi conjunctione fraudem administrationis tegere voluerit: sed tutorem quasi confessum de tutela infamari ipso factu, l. si tutor de interdit. Matr. Codice. Sic quoque tametsi in stipulationibus, in pactis factum veretur, l. si unus & patru ne petret de patr. D. in injuriarum tamen actionem dicimus per pactum colligi ipso jure, l. si tibi decem millia paragr. 1. de patr. ff. quia ipso jure & juris constitutione speciali, dissimulatione aboleatur injuriarum actio, Paragrapho fin. de injuriis. Inffit. Quod si dissimulatione, multo magis pacto: plus enim inest pacto. Hinc etiam fortasse illud ad Herennium. Pacta quedam esse que legibus observanda sunt, quedam que sine legibus observantur ex conventione, cuiusmodi erit hac constitutio servitus que diem vel conditionem habeat: nam ipso iure purè constituta est.

Et quemadmodum hic, ita sape alias ex constituendi forma intelligi-

mus non præliis servitum, sed facultatem personæ permisam: veluti, si me precario rogaveris, ut per fundum ire agere ibi licet, l. veluti de preclar. ff. Aut si maceriam tibi in me ducere licet: etenim ne maceria quidem posita donatio servitutis perfecta intelligitur, l. si preclar. comm. pres. ff. Quia qui precario rogatur, possitius & usus rogatur: non proprietatis, l. certe §. fin. de preclar. ff. Similiter quando nullius singularis fundi spectata est utilitas, l. *Lucia Titiis de servitu. rufi.* Aut ex natura servientis fundi l. si quis binas de usfructu. ff. aliquando ex genete legati, & regionis more, l. *Mela. 5. liberis, de aliamentis & cibar. legat. ff.* Nonnunquam ex affectione constituentium l. *Pater filie de serv. legat. ff.* Constituta ergo servitum ex tempore, ad tempus, sub conditione, vel ad certam conditionem, plenam servitum prædicti constitutam ipso jure non intelligimus, sed magis personæ facultatem datum: tum quia tempus & conditio obligationis personalis causæ sunt, l. *obligationum fore de att. & oblig. ff.* tum etiam quia prædicta præsentem & perpetuum servitutis usum requirunt, atque ideo tales constitui quia pura & perpetua sit: quomodo dicimus sententiam prædicto dari, l. quæ alieni §. fin. de neg. gest.

Horum * argumentum magnum est, quod tametsi multis juris civilis locis traditū sit, viam, iter, actum, sub conditione legari, & promitti posse: vel ab eo qui fundum non habeat l. exif. de verb. obli. ff. l. si fundū de serv. leg. D. l. hared. §. an ea fam. heric. ff. Nusquam tamen legitur serv. sub conditione recte promitti, vel ab eo qui fundum non habet serv. promitti posse. Sed quia ne hoc quidem omnino mihi satisfaciūt, dicitur quod in Timaeo Plato; qui ad ea

quæ

qui ibi tradit vires nostras non sufficiunt, iter, acquisque sine illa determinatione legatus est: modus determinabitur, l. certe generi, §. si totus ager de serv. rufi. Et in l. eti. fori, §. modus, si serv. vend. Modus, inquit, refectionis in hac actione ad eum modum pertinet, qui in servitute imposita continetur, forte ut rescribat lapide quadrato, vel stru. etili. Et l. 1. §. quod autem nequid in flum. publ. ripave eius fias. ff. quod autem ait, aliud fluat, non ad quantitatē aquæ fluentis, sed ad modum, & ad rigorem cursus referendum est. Et l. 1. §. nunciatio sit, de nov. oper. nuncia. Si quid inquit, contra leges, editæve principiū, qua ad modum adificiorum facta sunt, fieri, multiplicem autem esse hujus vocis significationem, ut ex lectione veterum scriptorum intelligere potest quisque: ita hīc incep̄ docetur, quemadmodum illud quoque, à conditione in cuius eventum dispositio suspenditur, quibus differ. Posteriora verba paulò sunt obscuriora, dum sic ait: *Intervalla quoque diem, & horarum, non ad temporis causam, sed ad modum pertinenti jure constituta servitutis.* Primum enim, & concisum hoc genus dicendi frequens in Papiniani responsis, lectorum sèpè nequiquam proficientem exercet.

Ego * sic interpretor. Intervalla diem, & horarum ad temporis causam non pertinere, hoc est per temporum annis annos varios, & in sece cum intermissione recurrentes, & pro successu multiplici dici forte, mensis, vel anni, servientes varias non nasci: secundum unum & perpetuum iuscelle, & usum quidem intermissione temporis dividit esse, jis non esse, sic enim iurisconsultos comparat ius servitutis, & eius usum, l. i. §. dñs autem sunt genera, de aqua quotidian. & astiva ff.